

REŠERŠE A HODNOCENÍ REALIZOVANÝCH A PROBÍHAJÍCÍCH PROJEKTŮ AKTIVNÍ OCHRANY VYDRY ŘÍČNÍ (*LUTRA LUTRA*) V ČESKÉ REPUBLICĚ

Lukáš a Kateřina Poledníkoví¹, Petra Hájková², Markéta Culková³

¹Stoječín 21, 378 81 Slavonice, polednici@centrum.cz

²Ústav biologie obratlovců AVČR, Květná 8, 603 65 Brno, hajkova@ivb.cz

³Katedra ekologie Přf UP, tř. Svobody 26, 741 46 Olomouc,
MarketaCulkova@seznam.cz

STATUT

V rámci Evropské unie je vydra říční uvedena v Bernské konvenci v příloze II jako přísně chráněný druh, ve směrnici evropské komise FFH č. 92/43/EEC je mezi druhy, které vyžadují přísnou ochranu (příloha IV) a druhy, jejichž ochrana vyžaduje vyznačení zvláštních území ochrany (příloha II).

Vydra říční je v České republice zařazena mezi zvláště chráněné druhy živočichů podle zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů, prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb. k tomuto zákonu ji řadí do kategorie „silně ohrožený“. V Červeném seznamu ČR je vydra uvedena jako zranitelný druh - VU (Anděra a Červený 2003).

AKTIVNÍ PODPORA DRUHU

Zpočátku se ochrana vyder na území České republiky zaměřovala především na zjišťování aktuálního rozšíření vyder u nás a biologii tohoto druhu. Souběžně se získáváním těchto údajů bylo vyvinuto značné úsilí směřující ke zvládnutí chovu vyder v zajetí. Následná reintrodukce na severní Moravě pak proběhla s využitím získaných znalostí. V posledních letech je v souvislosti s narůstajícím areálem rozšíření a stoupající početností stále větší důraz kladen na osvětu a řešení konfliktu vznikajícího mezi ochranou vydry říční a komerčními zájmy rybářů.

V současnosti je ochrana vyder koordinována zejména Stanicí ochrany fauny Agentury ochrany přírody a krajiny (AOPK) ČR v Pavlově (dále jen Stanice ochrany fauny) a Českým nadačním fondem pro vydru (dále jen Nadační fond). Dosavadní opatření na ochranu druhu provedená v minulosti u nás řadí Českou republiku mezi země s propracovanou a systematickou ochranou vyder. Nicméně stále je možné, zvláště zapojením metod a programů již fungujících v některých jiných zemích (např. Německo a Rakousko), dosáhnout výrazného posunu.

CHOV VYDER V ZAJETÍ

V současné době jsou vydry v naší republice chovány ve dvou zařízeních – Stanice ochrany fauny Pavlov a ZOO Hluboká. Z hlediska ochrany druhu je

významný pouze chov v Pavlově. Stanice byla dokončena roku 1994 (Toman 1995a). Dnes řeší několik programů druhové ochrany, ale základním programem je od počátku „Program ochrany vydry říční“.

Celkem bylo od roku 1992 na stanici přijato 52 zvířat z volné přírody. Většina mláďat pocházela z Jihočeského kraje (71 %), dále pak z kraje Vysočina (23 %), dvě zvířata pocházela z Jihomoravského kraje, dvě zvířata ze severní Moravy (Beskydy) a jedno zvíře ze Slovenska. Jednalo se o poraněná či zesláblá zvířata, nebo o opuštěná či zaba-vená mláďata. Dalších 12 zvířat bylo odchováno v chovném zařízení. V současnosti je osm jedinců stále v chovu na stanici. Necelých 50 % (31 jedinců) bylo vráceno do přírody, většina při reintrodukcí na severní Moravě (viz níže). Čtyři zvířata byla vyvezena do Holandska, dvě do Německa a dvě jsou v chovu v ZOO Hluboká, 17 jedinců uhynulo. Kromě odchovu a rehabilitace zesláblých zvířat probíhá na stanici studium biologie, chování a potravních preferencí vyder (např. Poledník 1998, Poledník 2000, Platilová 2000, Mitrenga 2005).

Chov a rozmnožování vyder v zajetí je možné považovat za zvládnutý a v budoucnosti je jeho zachování na území ČR důležité. A to ať už z hlediska potřeby jedinců na výzkum (zvláště v oblasti problematiky řešící škody způsobené vydrami), ale i z hlediska rehabilitace opuštěných či zraněných mláďat nalezených v přírodě.

REINTRODUKCE

Reintrodukce na severní Moravě byla navržena na základě znalostí o rozšíření vydry a skutečnosti, že je žádoucí zajistit propojení jihočeské populace se silnou „východoevropskou“ populací tak, aby v budoucnu nedošlo k možnému snížení genetické variability a genetické korozi populace. Metodou „nášlapné kameny“ (stepping stones) by mělo dojít k postupnému propojení v současnosti ostrůvkovitěho rozšíření vydry v Evropě. Reintrodukce byla zmiňována a rámcově plánována v rámci interního materiálu Český ústav ochrany přírody (ČÚOP) „Program ochrany vydry říční v ČR“ předloženého Ministerstvu životního prostředí (MŽP) ČR. Cílem bylo vytvořit ve vhodném prostředí životaschopnou populaci, která by zvýšila pravděpodobnost úspěšné migrace a zajistila v dlouhodobé perspektivě postupné propojení populací.

PRŮBĚH PROJEKTU

1. přípravná část (1994–1997)

Vlastní reintrodukcí předcházela podrobná, obsáhlá a dlouhodobá příprava, která spočívala zejména ve výběru nejvhodnější oblasti pro vypouštění, zhodnocení příčin vymizení původní populace a v důkladném vyhodnocení stavu prostředí z hlediska nároků vydry (Hlaváč 1995).

V průběhu let před reintrodukcí byly shromážděny informace o rozšíření a početnosti vydry, populační hustotě v některých oblastech výskytu a metodou telemetrie byly získány základní údaje o sociálním chování a využívání prostředí. Na velmi dobré úrovni byly znalosti o potravním chování (potravní studie z Třeboňska a Vysočiny) a díky zkušenostem z chovného zařízení také znalosti o rozmnožovacím chování. Ve zvolené oblasti v současnosti neexistuje přirozený predátor vydry. Pro ekosystém

dotčený reintrodukcí (oligotrofní horské a podhorské toky) je vydra přirozeným vrcholovým predátorem, který má v ekosystému svoji niku a nenahraditelný význam. Z historických pramenů je patrné, že ústup populace vydry z Jeseníků byl datován již od konce 19. století a byl spojen především s destrukcí vodních toků a kolapsem rybích populací v důsledku znečištění provozem papírenského a textilního průmyslu a plavbou dřeva. Na konci 20. století většina podobných provozů již neexistovala anebo disponovala dostatečným čistícím zařízením.

Byla provedena analýza prostředí všech větších toků v oblasti z hlediska zachovalosti toku, stavu břehových porostů, průchodnosti toku pro vydru, jeho úživnosti a zatížení rybí populace cizorodými látkami. Údaje byly zaneseny do mapových podkladů a vyhodnoceny. Na základě tohoto zhodnocení byla následně zvolena oblast pro experimentální reintrodukcí.

Nebyla provedena socioekonomická studie, ale záměr reintrodukce byl dopředu konzultován s nejvíce dotčenou zájmovou skupinou, kterou jsou sportovní rybáři. Moravský rybářský svaz (MRS) spolupracoval na přípravné fázi reintrodukce poskytnutím dat o zarybnění, agregátovými odlovy a mapováním toků. Pro veřejnost byly připraveny besedy a byl pořízen videosnímek „Návrat vydry“ rozšiřovaný Okresním úřadem Bruntál. V oblasti nebyl zaznamenán negativní přístup k akci, především proto, že zde neexistují rybníky a chov ryb je omezen na oplocené pstruží nádrže. Jediným negativním ohlasem byl kritický článek v Myslivosti založený na neznalosti problematiky. Vážnějším problémem bylo přesvědčení části veřejnosti, že k reintrodukcí došlo i v jiných oblastech (Vysočina, jižní Čechy), přestože toto bylo v řadě článků a vystoupení v médiích demontováno a uváděno na pravou míru.

2. pokusná reintrodukce (1997–1998)

V roce 1997 byly na horním povodí řeky Moravice vysazeny čtyři vydry opatřené mikročipy. Tři jedinci nesli také vysílačky a byli několik měsíců sledováni metodou telemetrie (Hlaváč et al. 1998). Všechna zvířata zůstala v oblasti a v následujícím roce bylo prokázáno narození mláďat. V dalších letech byl prováděn monitoring v zimním období na sněhu a potvrdilo se obsazení oblasti a postupné šíření vydry do oblastí v návaznosti na místa reintrodukce (Šusta a Toman 2001).

3. hlavní fáze reintrodukce (1998–2003):

V případě vydry říční nejsou v rámci Evropy rozlišeny jiné poddruhy či rasy než nominální poddruh *Lutra lutra lutra*. Proto nebylo nutné brát zřetel na taxonomický statut reintrodukovaných jedinců. V době vypouštění nebyla běžně známa a používána metodika na zjišťování genetické variability a identifikace jedinců, a proto nebyla genetická kontrola prováděna. Na základě zkušeností z jiných reintrodukčních programů v zahraničí byl potřebný počet jedinců stanoven na 20–30. Počet vypouštěných jedinců v jednotlivých letech byl dán možnostmi a nabídkou zvířat. Vysazovaná zvířata pocházela ze dvou třetin z volné přírody. Jednalo se o dochovaná nalezená mláďata z jihočeské populace (20 jedinců). Zbylou třetinu zvířat (9) použitých pro reintrodukcí tvořily odchovy ze Stanice ochrany fauny. Rodičovská zvířata pocházela z jihočeské populace, ale do chovu byla zapojena také samice s původem

z vydří stanice v Hankensbüttlu (Německo). Od této samice bylo vypuštěno šest mláďat. Při výzkumu populačně-genetické struktury vydry říční v České republice bylo recentně (2005) zjištěno, že u všech tří uhynulých jedinců nalezených v okolí lokalit, kde došlo k reintrodukcí, se nachází na mikrosatelitovém lokusu Lut701 zvláštní alela s velikostí 242 bp (Hájková neubl.). Tato alela nebyla nalezena u žádných dalších jedinců z Čech ani Slovenska. Při srovnání s daty z probíhajícího celoevropského projektu výzkumu genetické struktury bylo zjištěno, že tato alela se nachází pouze u izraelské populace a u několika introdukovaných jedinců z Wayre linie ve Francii (Randí a Mucci in litt.). Analýzou chovných záznamů v European Otter Studbook byl zjištěn původ této samice. Předkové pocházejí z chovné stanice v Norfolku (UK), s původem otcovské i části mateřské linie u volně žijící populace v Anglii. V mateřské linii však původ dvou předků není znám. Podrobnější údaje bude pravděpodobně možné zjistit po ukončení analýz celoevropského projektu. Zmíněná specifická alela představuje cenný genetický marker pro populačně-genetické analýzy. Umožňuje identifikaci potomků této konkrétní samice a v případě rozsáhlejšího výzkumu i zjištění jejich příspěvku ke genofondu nově vzniklé populace v této oblasti.

Jedinci připravení na reintrodukcí byli vždy několik měsíců v péči stanice pod stálou veterinární kontrolou v podmínkách karantény. Před vypuštěním byli očkovaní proti psince, vzteklině, parvoviróze a hepatitidě.

V letech 1998 – 2003 bylo postupně ve čtyřech povodích vypuštěno 25 zvířat. Celkem bylo tedy do volné přírody vypuštěno v povodí řeky Moravice 12 ks, v povodí řeky Moravy 8 ks, v povodí řeky Odry 5 ks a v povodí řeky Orlice 4 ks (Toman 2003). Poměr pohlaví byl vychýlen ve prospěch samců 18:11.

ORGANIZAČNÍ A FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ PROJEKTU

Na projektu se podílelo několik subjektů. Odborným garantem projektu a hlavním organizátorem byla AOPK ČR, středisko Havlíčkův Brod. Dále se do projektu zapojili MRS, místní organizace Rýmařov, Referát životního prostředí Okresního úřadu Bruntál a Český nadační fond pro vydru. Realizační tým byl sestaven ze zástupců čtyř jmenovaných organizací. AOPK ČR zajišťovala přípravnou fázi programu, přípravu vhodných zvířat a vlastní reintrodukcí. Okresní úřad zajišťoval spolupráci s místními dotčenými institucemi, propagaci projektu, telemetrické sledování a monitoring populace. Český nadační fond pro vydru poskytl technické prostředky k telemetrii.

Projekt neměl vlastní rozpočet. Byl zajištěn sdružením prostředků z rozpočtu střediska AOPK ČR Havlíčkův Brod, OÚ Bruntál a Českého nadačního fondu pro vydru, a proto lze jeho finanční náročnost odhadnout jen velmi rámcově. Přípravná fáze projektu stála okolo 150 000,- Kč, pokusná reintrodukcí s telemetrickým sledováním vypuštěných jedinců pak přibližně 500 000,- Kč. Náklady hlavní fáze reintrodukcí se pak pohybovaly v desítkách tisíc korun.

ZHODNOCENÍ

Hlavním cílem reintrodukcí vydry v oblasti Jeseníků bylo vytvořit na vytipovaném území stabilní vydří populaci. Tato populace měla sloužit jako „nášlapný kámen“ pro propojení vzájemně izolovaných metapopulací: jihočeské populace

a populace zasahující na severovýchodní Moravu z východní Evropy.

Reintrodukcí v Jeseníkách lze hodnotit jako úspěšnou a to i z evropského hlediska a v současnosti lze považovat propojení jihočeské populace s ostatními populacemi na východě za zajištěné (Šusta a Rejl 2001).

Pozitivně je třeba hodnotit komplexní řešení celé reintrodukcí: důkladná přípravná fáze celého projektu, sledování jedinců vypuštěných v experimentální fázi a monitoring vysazených jedinců po skončení hlavní fáze reintrodukcí. Reintrodukovaní jedinci zůstali po dobu monitoringu v oblasti vysazení (Hlaváč et al. 1998) a v následujících letech došlo i k přirozené reprodukci těchto jedinců (Šusta a Toman 2001).

Rozporuplné je hodnocení úspěšnosti reintrodukcí z genetického hlediska. Důvodem je vypuštění jedinců od samice chované v zajetí s neznámým původem ze zahraničí. Z genetického hlediska je možné pozitivně hodnotit podpoření propojení subpopulací, v reintrodukcí však měli být použiti pouze jedinci českého původu. V době vypuštění však nebyla běžně používána metodika na zjišťování genetického původu jedinců.

S ohledem na rychlý nárůst rozšíření vydry u nás, jež však nebylo možné v době reintrodukcí předpokládat, je nutné zmínit možný vliv reintrodukcí vydry na přenesení a eskalaci konfliktu mezi ochranou vydry a rybářskými zájmy v oblasti vysazování vydry. Bohužel neexistují žádné socio-ekonomické průzkumy situace z dané lokality před reintrodukcí, takže není možné tento jev kvantifikovat.

ZBUDOVÁNÍ PODCHODŮ

Mortalita vydry způsobená autoprovazem je jednou z hlavních současných příčin ohrožení populace vydry. Ke kolizím dochází v místě křížení komunikace s vodním tokem, kde přemostění neumožňuje vydře podejít pod komunikací nebo jsou mostky nevhodně zbudované (Toman 1995b).

Na základě znalostí z monitoringu uhynulých zvířat byly vypracovány a v edici AOPK ČR publikovány dvě metodiky ke zprůchodnění liniových bariér (Toman et al. 1995, Hlaváč a Anděl 2001). AOPK ČR také přispěla do celoevropské publikace týkající se problematiky fragmentace prostředí liniovými stavbami (Iuell et al. 2003). V současnosti jsou již veškeré projekty nových silnic a dálnic navrhovány v souladu s touto metodikou.

V letech 1997 - 2000 bylo na popud AOPK ČR a Nadačního fondu zbudováno pět lávek a oplocení v oblasti jižních Čech a další dva podchody na Vysočině (silnice 1. tř. č. 150 v úseku Majdaléna – Lomnice nad Lužnicí, silnice 1. tř. č. E55 v úseku Veselí nad Lužnicí a České Budějovice, silnice 2. tř. č. 406 v úseku Telč – Dačice). Všechny podchody byly následně sledovány a bylo vyhodnoceno jejich využívání. Vydry začaly instalované lávky využívat prakticky ihned po jejich nainstalování a počet případů přecházení komunikace horem klesl na minimum. Podchody jsou využívány jak vydrami tak i jinými kunovitými šelmami. Na místě vybudovaných podchodů nebyl následně zjištěn žádný další úhyn vydry. Podchody byly financovány ze zdrojů Nadačního fondu a z Programu péče o krajinu (12 000,- Kč na jednu lokalitu) a přímo investorem na základě požadavku AOPK ČR.

ZHODNOCENÍ

Velmi důkladně byla zpracována problematika zprůchodnění liniových bariér a důležité je její následně zavedení do praxe. Také údaje monitoringu míst s vybudovanými podchody naznačují pozitivní dopady těchto opatření na celkové snížení vlivu úhynů vyder na silnici. Nicméně s rozšiřováním vyder říčních po dalším území České republiky je nutné pokračovat v rozšíření těchto aktivit i do dalších oblastí osídlených vydrou v poslední době.

Negativně je nutné hodnotit absenci pravidelné údržby zbudovaných podchodů, což může zapříčinit jejich nefunkčnost a v horším případě i vznik nebezpečného přechodu (zvíře se dírou v plotě dostane na komunikaci a pak nenajde cestu zpět).

OSVĚTA

Stanice ochrany fauny v Pavlově se svými výběhy je celoročně přístupná veřejnosti. Pravidelně jsou pořádány víkendové a prázdninové pobyty pro mládež a přednášky. Stanici navštíví okolo 5 tisíc návštěvníků ročně (maximum 12 tisíc). Nadační fond vytvořil a prezentuje putovní výstavu „Vydra – tajemná dáma vod a mokřadů“, která má na třech místech stálou expozici. Výstavu navštívilo v letech 2002 – 2003 asi 10 – 20 tisíc návštěvníků. Po celé republice jsou Nadačním fondem pořádány přednášky na téma „Vydra říční a její ochrana“ pro děti základních a středních škol. Tyto přednášky od roku 2000 slyšelo přes 5 tisíc dětí. V letech 1998 až 2004 byla také vytvořena řada letáků informujících o biologii a ochraně vydry říční, jejím vztahu k rybářství a tzv. „Vydrí balíček“ jako výuková sada pro různé věkové kategorie žáků.

Vydra je i v současnosti prezentována v regionálním i celorepublikovém tisku, v televizních pořadech i rozhlasovém vysílání, jsou pořádány semináře o náhradách škod pro příslušné krajské úřady.

ZHODNOCENÍ

Osvěta zaměřená na ochranu vydry u nás byla v posledních letech zaměřena především na dvě cílové skupiny: děti školního věku a rybáře. Objektívni hodnocení vlivu kampaně na děti není možné, nicméně ze zkušeností ze zahraničí a také ze stále se zvyšujícího počtu škol zahrnutých do osvětových přednášek lze předpokládat pozitivní a stále se rozšiřující vliv osvěty na tuto cílovou skupinu.

Částečné hodnocení vlivu osvětové kampaně na rybářskou veřejnost je možné vysledovat srovnáním sociologických průzkumů v letech 1998 (Kranz 2000) a 2004 (Culková 2004). Podle výzkumu z roku 1998 (Kranz 2000) byla vydra říční považována za druh nejčastěji způsobující škody (72 % rybářů). Samotná konzumace ryb vydrou nebyla považována za závažný problém, mnohem závažnější jsou podle rybářů druhotné škody na rybách jako následek stresu v období zimování (50 % rybářů) a pak také nadměrné zabíjení ryb (27 % rybářů). Podle druhého průzkumu provedeného v roce 2004 (Culková 2004) jsou nadále považovány za nejcitlivější ztráty způsobené zimním rušením ryb a tzv. „lovem pro zábavu“. Jen menšina dotázaných (23 %) používá nějakou doporučenou formu zabezpečení ryb před škodami a některá opatření jsou stále považována za bezúčelná.

Jako řešení stále narůstajících škod způsobených vydrou je v obou průzkumech stále navrhována regulace početnosti vyder (74 % respondentů (Kranz 2000) respektive 88% respondentů (Culková 2004)). Zákon o náhradě škod je pak vnímán jako částečné řešení (56% respondentů – Culková 2004). Zákon znalo, nebo spíše vědělo o jeho existenci, celkem 91,2 % rybářů, nicméně zatím ho využilo jen 23,1 % (Culková 2004).

CELKOVÉ ZHODNOCENÍ

V současnosti vydrí populace na našem území roste, během posledního desetiletí došlo k nárůstu obsazení území republiky z 31 % (Toman 1992) na 52 % (Roche 2004). Díky tomuto nárůstu došlo k propojení západní a východní populace vyder u nás. Současná velikost populace vyder je odhadována na 1 600 až 2 200 dospělých jedinců (Poledník 2005) a stále roste. I přes tento pozitivní trend rozšiřování areálu vydry říční v České republice v posledním desetiletí stále existují faktory jež mohou tento trend zvrátit (konflikt s rybáři, autodoprava).

Hlavním cílem Záchraného programu - programu péče pro vydru říční (*Lutra lutra*) v České republice v letech 2006 – 2015, právě připravovaného, tedy bude zajištění podmínek pro trvalou, samostatně udržitelnou existenci tohoto druhu v přírodě. Za takový stav je možné považovat situaci, kdy vydra bude trvale obývat všechny oblasti stávajícího areálu rozšíření, eventuálně další vhodná území, které populace samovolně osídlí a to v početnosti odpovídající podmínkám prostředí. Za prioritu je z tohoto pohledu nutné pokládat vzájemnou propojenost všech oblastí výskytu.

LITERATURA

- Anděra, M., a Červený, J., 2003: Červený seznam savců České republiky. Příroda, Praha, 22: 121-129.
- Culková, M., 2004: Rybáři versus vydra říční. Bakalářská práce. Přírodovědecká fakulta. Univerzita Palackého. 62 str.
- Hlaváč, V., 1995: Příprava reintrodukčního projektu v oblasti Jeseníků. Bulletin Vydra 5/1995: 2-3.
- Hlaváč, V., Toman A. a Bodešinský M., 1998: Experimentální reintrodukce vydry v Jeseníkách. Bulletin Vydra 8/1998: 27-39.
- Hlaváč, V. a Anděl, P., 2001: Metodická příručka k zajišťování průchodnosti dálničních komunikací pro volně žijící živočichy, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha. 51 pp. + příloha
- Iuell, B., Bekker, G. J., Cuperus, R., Dufek, J., Fry, G., Hicks, C., Hlavac, V., Keller, V., Rossel, C., Sangwine, T., Torslov, N., Wandall, B. a le Maire (Eds.), 2003: Wildlife and Traffic: A European Handbook for Identifying Conflict and Designing Solutions. 170 str.
- Kučerová, M., Roche, K. a Toman, A., 2001: Rozšíření vydry říční (*Lutra lutra*) v České republice. Bulletin Vydra 11/2001: 37-39.
- Kranz, A., 2000: Otters (*Lutra lutra*) increasing in Central Europe: from the threat of extinction to locally perceived overpopulation?. Mammalia 64: 357-368.

- Mitrenga, R., 2005: Vliv hospodaření na tocích na složení potravy vydry říční (*Lutra lutra* L.). Diplomová práce, Universita Palackého, Olomouc. 70 str.
- Platilová, J., 2000: Příspěvek k biologii vydry říční (*Lutra lutra* L.). Diplomová práce, Universita Palackého Olomouc. 80 str.
- Poledník, L., 1998: Význam trusu při pachové komunikaci a při zjišťování potravního spektra vydry říční (*Lutra lutra*). Diplomová práce, Universita Palackého, Olomouc. 60 str.
- Poledník, L., 2000: Příspěvek k poznání významu trusu při pachové komunikaci vyder říčních (*Lutra lutra*). Bulletin Vydra 9-10/2000: 31-33.
- Poledník, L., 2005: Otters and fishponds in the Czech Republic: interactions and consequences. Disertační práce. Universita Palackého, Olomouc. 109 str.
- Roche, K., 2004. Scientific report of the Czech Otter Project 1998-2004. Unpublished, 166 pp.
- Šusta, F. a Rejl, J., 2001: Perspektivy pro vzájemné propojení vydřích metapopulací v oblasti východních Čech a severní Moravy. Bulletin Vydra 11/2001: 41-44.
- Šusta, F. a Toman, A., 2001: Současný stav reintrodukované populace vydry říční (*Lutra lutra*) v Jeseníkách. Bulletin Vydra 11/2001: 45-48.
- Toman, A., 1995a: Stanice ochrany fauny dokončena. Bulletin Vydra 5/1995: 3-6.
- Toman, A., 1995b: Mortalita vydry říční (*Lutra lutra*) v České republice. Bulletin Vydra 6/1995: 17-22.
- Toman, A., Hlaváč, V. (ml) a Hlaváč, V. (st), 1995: Metodika křížení komunikací a vodních toků s funkcí biokoridorů, AOPK ČR Praha. 14 str.
- Toman, A., Roche, M. a Roche, K., 2003: Reintroduction of otters in the Czech Republic. The Return of the Otter in Europe – Where and How? International Otter Conference, Isle of Skye (30. June-4. July 2003).

REŠERŠE A HODNOCENÍ REALIZOVANÝCH A PROBÍHAJÍCÍCH PROJEKTŮ AKTIVNÍ OCHRANY RYSA OSTROVIDA (*LYNX LYNX*) V ČESKÉ REPUBLICĚ

Jaroslav Červený

Ústav biologie obratlovců AV ČR, Květná 8, 603 65 Brno
jardaryscervený@centrum.cz

STATUT

Od 1. července 2002 patří podle myslivecké legislativy (Zákon č.449/2001 Sb., Prováděcí vyhláška Ministerstva zemědělství ČR č. 245/2002 Sb.) rys ostrovid mezi zvěř, již nelze lovit. Legislativa ochrany přírody a krajiny (Zákon č. 114/1992 Sb., prováděcí vyhláška Ministerstva životního prostředí ČR č. 395/1992 Sb.) ho zařazuje od 13. srpna 1992 mezi zvláště chráněné silně ohrožené druhy. Škody způsobené rysem a škody způsobené na životě nebo zdraví fyzických osob a na hospodářském zvířectvu hradí od 10. května 2000 ze zákona stát (Zákon č. 115/2000 Sb.). V novém Červeném seznamu ČR je rys ostrovid zařazen mezi ohrožené druhy (Anděra & Červený 2003). Podle Red Data listu (IUCN) je v kategorii NT – Near Threatened (IUCN 2004).

SOUČASNÉ ROZŠÍŘENÍ V ČR

Opětovný výskyt rysů je u nás spojen se vzrůstající migrací jedinců ze Slovenska po roce 1945 a s projekty vypouštění rysů v Bavorském lese a na Šumavě. První jedinci k nám pronikali opětovně již od roku 1945, a to do Moravskoslezských Beskyd a Jeseníků. V roce 1950 byl pak zaznamenán výskyt rysa dokonce až na Šumavě a v roce 1953 i v Českém lese. Jen o něco později, v roce 1956, byl rys zjištěn i v Labských pískovcích. V Beskydech a v Jeseníkách postupně vznikla prosperující populace, která však byla v Beskydech nedostatečně kontrolovaným lovem koncem 70. let 20. století téměř zničena a v Jeseníkách zanikla pravděpodobně díky ilegálnímu lovu v průběhu 80. let 20. století.

V 80. letech však došlo k dalším početnějším migracím rysů ze slovenských Karpat do Beskyd a zároveň se začala tvořit silná populace na jihu a západě Čech v důsledku posílení vznikající populace úspěšnými reintrodukčními projekty v Bavorském lese (1970 – 1972) a na Šumavě (1982 – 1989). V této době byly vytvořeny i základy stálých populací v Labských pískovcích (tato populace však na začátku 21. století téměř opětovně zanikla) a na Českomoravské vrchovině (tato populace zcela zanikla ještě v průběhu 80. let 20. století).

V současné době tak existují tři izolované oblasti stálého výskytu: severovýchodní Morava (Moravskoslezské Beskydy, Javorníky, Vsetínské vrchy), Jeseníky a jihozápadní Čechy (Český les, Šumava, Blanský les, Novohradské hory,